

ASSIST – bendruomenės telkinimas kuriant saugią mokyklą

ŽAIDIMŲ TERAPIJA MOKYKLOJE

PATARIMAI PRADEDANTIEMS

ASSIST – bendruomenės telkimas kuriant saugią mokyklą

ŽAIDIMŲ TERAPIJA MOKYKLOJE

PATARIMAI PRADEDANTIEMS

Kaunas, 2008

Autorius

Dr. Džiugas Dvarionas – Jaunimo karjeros centro ekspertas (Lietuva)

Education and Culture

Socrates Comenius

Projektą ASSIST – *bendruomenės telkimas kuriant saugią mokyklą* parėmė **Europos Komisijos Socrates Comenius 2.1 programa.**

Šis leidinys atspindi tik autorių požiūrį, todėl Europos Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokią jame pateikiamos informacijos naudojimą.

MIKSIKE
Hea. eneseturne. Baresmasi haridusesest

European Cultural Interactions

Turinys

ĮVADAS Į ŽAIDIMŲ TERAPIJOS METODĄ	3
Kas yra žaidimų terapija?	3
Esminiai žaidimų terapijos principai	10
Žaidimų terapijos priemonės	14
ŽAIDIMŲ TERAPIJOS TAIKYMAS MOKYKLOJE.....	17
Žaidimų terapijos taikymo mokykloje tvarka	20
Žaidimų kambario įrengimas.....	21
Rekomenduojamos žaidimų kambario priemonės	22
Vadovavimas žaidimų terapijos eigai mokykloje.....	23

ĮVADAS Į ŽAIDIMŲ TERAPIJOS METODĄ

Kas yra žaidimų terapija?

Žaidimų terapija yra efektyvus konsultavimo metodas, kuris padeda vaikams koreguoti elgesį, pagerinti savęs suvokimą ir kurti sveikus tarpusavio santykius.

Žaidimų terapijos metu vaikas užmezga aktyvų ryšį su terapeutu ir tai leidžia jiems išreikšti, išnagrinėti ir suvokti sudėtingus ir skausmingus išgyvenimus. Žaidimų terapija padeda vaikams rasti priimtinus bendravimo būdus, užmegzti pilnaverčius santykius, atgauti dvasinę pusiausvyrą ir ugdyti emocinį raštingumą.

Žaidimas yra vaikų bendravimo forma, todėl dažnai vaikai, kuriems taikoma žaidimų terapija (kai pritrūksta žodžių), negali nupasakoti savo minčių, jausmų ir savo vidinio bei išorinio pasaulio suvokimo. Žaidimų terapija padeda vaikams suprasti tuos sumišusius jausmus ir liūdinančius įvykius, kurių tinkamai suvokti (sutvarkyti) jie neturėjo progos. Užuoat paaiškine, kas juos jaudina (tai įprasta suaugusiųjų terapijoje), vaikai ima žaisti, tokiu būdu pasirinkdami savo bendravimo lygį bei tempą, nejausdami grėsmės ir išvengdami primygtinio klausinėjimo.

Istorinės ištakos

Žaidimų terapija nėra naujai išrasta metodika ir ji turi galias istorines ištakas. Apžvelgus į žaidimų terapijos pagrindus, nėra reikalo manyti, kad visi paminėti metodai yra efektyvūs ar naudojami iki šiol. Čia aprašomos „šaknys“ – terapijos taikymo vaikams pradžia. Kai kurie iš paminėtų metodų vienareikšmiškai negali būti naudojami šiandien. Jie aprašyti vien todėl, kad parodytų, kaip kito darbo su vaikais suvokimas.

PRADININKAI	SANTYKIŲ TEORIJOS
Hug–Helmuth (1919 m.)	Pirmasis panaudojo žaidimą vaikų terapijoje. Nužudytas paciento – sūnėno, kurį Hug–Helmuth buvo išūnijęs.
Melanie Klein (1932 m.)	Į savo terapijos užsiėmimus įtraukė žaidimą – kaip priemonę vaikams privilioti ir sudominti.
Struktūrinės žaidimų terapijos (1930 m.) pabaiga	Žaidimų terapija panaudota kaip tiesioginis žodžių pakaitalas. Bendrieji bruožai: <ul style="list-style-type: none"> • psichoanalitinė terapijos sistema; • tik iš dalies tikėta gydomąja žaidimo verte; • aktyvus terapeuto vaidmuo nustatant terapijos kryptį ir akcentus.
Otto Rank (1936 m.)	Pabrėžė vadinamosios „gimimo traumos“ svarbą žmogaus vystymuisi.
Jessie Taft (1933 m.) Frederick Allen (1942 m.) Clark Moustak (1959 m.)	Rank'o samprotavimų taikymas vaikų žaidimų terapijoje. Terapijos metu vaikui sudaroma galimybė saugioje aplinkoje užmegzti nuolatinį saugų ryšį su terapeutu. Šis požiūris akcentuoja vaiko ir terapeuto ryšį bei mažiau reikšmės skiria praeities įvykiams. Vis dar išlieka stiprios sąsajos su psichoanalitine teorija.
Levy (1938 m.)	Išvystė „išlaisvinamąją terapiją“ darbui su specifines traumas patyrusiais vaikais – sukūrė priemones, padedančias atkurti traumą.
Soloman (1938 m.)	Sukūrė metodą, pavadintą „Aktyvi žaidimų terapija“, kuris buvo naudojamas darbui su impulsyviais/agresyviais vaikais. Manyta, kad įniršio ir baimių išreiškimas per žaidimą padės pereiti prie socialiai priimtinių žaidimų.
Hambridge (1955 m.)	Žaidimą traktavo panašiai kaip Levy, bet buvo labiau kontroliuojantis. Žaidimo metu, siekdamas vaiko „išlaisvinimo“, tiesiogiai atkurdavo įvykius.

Žaidimo svarba

Daugelis iš mūsų supranta, kad žaidimas turi terapinį poveikį. Jis padeda įvairaus amžiaus, lyties ir skirtingų kultūrų vaikams mokytis, bendrauti ir ugdyti savo asmenybę.

- **Žaidimas yra būtinas emociniam, fiziniam ir socialiniam vystymuisi.**
- **Žaidimas leidžia vaikams išanalizuoti sudėtingus išgyvenimus, kartu padėdamas geriau suprasti pasaulį ir saugiai mokytis iš savo klaidų.**
- **Terapiniai žaidimai ir žaidimų terapija vaikams leidžia daryti sprendimus ir priimti atsakomybę pagal jų amžių ir gebėjimus.**
- **Terapiniai žaidimai ir žaidimų terapija padeda vaikams tapti laimingesniems, labiau savimi pasitikinčiais ir moko geriau suprasti save.**

Panašiai vaikams gali padėti ir kūrybinė veikla, menas. Tai taip pat naudojama siekiant atskleisti vaikų galimybes ir padėti suprasti jų gyvenimo patyrimą.

Vaikai savo jausmus gali išreikšti nevertodami žodžių.

Žaidimų terapijos pradininkai – Anna Freud ir Virginia Axline bei psichologas Jean Piaget manė, kad tikroji vaikų kalba yra žaidimas, jungiantis simbolinį ir pažintinį pasaulius. Daugelis profesionalių vaikų konsultantų laikosi nuomonės, kad žaidimas ir menas yra vieni efektyviausių būdų priartėti prie vaikų ir paauglių pasaulio, nes terapeutas susitinka su vaiku žaidimų kambaryje, kuriame vaikas jaučiasi daug saugiau, nei suaugusiųjų verbaliniame pasaulyje.

Kai kas nors jaudina vaiką

Tėvai ir globėjai dažnai sunerimsta, kai vaikas susiduria su problema, kurios jis nepajėgia išspręsti, kuri jį liūdina, trikdo, verčia būti nedrausmingu ir nedėmesingu, jie gali būti susirūpinę vaiko vystymosi, valgymo ar miego ypatumais ir jų įtaka santykiams šeimoje, su draugais bei mokykloje.

Visi vaikai yra unikalūs ir ypatingi, bet kartais jie patiria problemų dėl jausmų ar elgesio, kurios apsunkina ne tik jų, bet ir aplinkinių gyvenimą.

Kai kurie tėvai ir globėjai delsia ieškoti pagalbos, bijodami patys būti apkaltinti dėl tokio vaiko elgesio. Atsakomybės jausmas dėl vaiko bėdų ar problemų yra normali rūpinimosi vaiku dalis. Pasiryžimas įvardinti sunkumus yra reikšmingas žingsnis siekiant padėti vaikui.

Kaip žaidimų terapija gali padėti vaikui?

Žaidimas yra gyvybiškai svarbus kiekvieno vaiko socialiniam, emociniam, pažintiniam, kūrybiniam ir kalbos vystymuisi. Per praktinę veiklą jis padeda mokytis visiems vaikams ir jaunuoliams, netgi tiems, kuriems sunku bendrauti žodžiais.

Žaidimų terapija visapusiškai padeda vaikams. Vaikai gauna emocinę paramą ir išmoksta suprasti savo jausmus bei mintis. Jie tam, kad geriau suprastų ir sėkmingai su tais jausmais ir mintimis susitvarkytų ateityje, gali atkurti ar sužaisti traumuojančius ir sudėtingus savo gyvenimo įvykius. Vaikai taip pat gali išmokti jiems priimtinais būdais valdyti santykius ir konfliktus. Žaidimų terapijos rezultatai gali būti bendro pobūdžio, pvz., sumažėjęs nerimas ir išaugusi savigarba; arba labiau specifiniai, tokie, kaip elgesio pasikeitimas ir pagerėję santykiai su šeima ir draugais.

Kas vyksta žaidimų terapijos užsiėmimo metu?

Žaidimų terapijos specialistas turi daug žaidimo priemonių, iš kurių vaikas gali rinktis — tarp jų meno ir amatų dirbiniai, teatrinė butaforija, smėlis, vanduo, molis, mažos figūrėlės ir gyvūnai, muzikos instrumentai, lėlės, knygos.

Žaidimų terapijos specialistas suteikia vaikui galimybę naudojantis šiomis priemonėmis be žodžių išreikšti save. Prasidėjus užsiėmimui, vaikui leidžiama žaisti tai, ką jis nori, o užsiėmimui baigiantis konsultantas gali pasiūlyti pakeisti žaidimą.

Kaip dirba žaidimų terapijos specialistas?

Žaidimų terapijos specialistas išsamiai mokosi tokių dalykų, kaip vaiko raida ir konsultavimas. Vaikų konsultantai taip pat yra mokomi naudoti žaidimą — natūralią vaiko išraiškos formą — kaip priemonę, padedančią bendrauti ir suprasti vaikų jausmus, mintis ir elgesį.

Žaidimų terapijos specialistas pirmiausia pasikalba su tėvais apie tai, kas kelia jų susirūpinimą dėl vaiko ir šeimos. Jis išklauso šeimos istoriją ir sužino, su kokiais sunkumais šeima yra susidūrusi, nes tėvai gali padėti savo vaikui suprasti tuos sunkumus. Terapeutui gali prireikti papildomos mokytojų ar kitų suaugusiųjų, kurie vaidina svarbų vaidmenį vaiko gyvenime, informacijos. Yra įvertinami ne tik sunkumai, bet ir stipriosios vaiko pusės.

Žaidimų terapijos specialistas tariasi su tėvais, ką jų vaikui pasakyti apie žaidimų terapiją ir ką atsakyti į vaikui kylančius klausimus.

Terapeutas gali dirbti savarankiškai arba kaip kitų profesionalų komandos dalis ir gali pasiūlyti kreiptis paramos į kitą profesionalą. Parama taip pat gali būti teikiama ir tėvams.

Žaidimų terapijos specialistas kartais žaidimų kambaryje dirba kartu su vaiko tėvais. Žaidimų terapijos specialistų asistentai gali apmokyti tėvus naudoti į vaiką orientuotas metodikas, kurios padėtų geriau sutarti su vaiku.

Kiek trunka žaidimų terapijos seansas?

Kai kuriems vaikams gali padėti ir trumpalaikė intervencija (pvz., iki 12 seansų). Tačiau kai yra užsitęsusių ar sudėtingų problemų, gali prireikti ilgalaikės intervencijos. Sunku pateikti konkrečius skaičius, bet dažniausiai prireikia ne mažiau kaip 12–15 žaidimų terapijos seansų. Komplikuotų poreikių turintiems vaikams žaidimų terapija gali užtrukti daug ilgiau. Greitų ir lengvų sprendimų čia nėra. Tokiomis aplinkybėmis kai kurie žaidimų terapijos specialistai su vaikais dirba dvejus metus ar ilgiau. Seansai paprastai vyksta vieną kartą per savaitę tą pačią dieną tuo pačiu laiku ir toje pačioje vietoje – tai labai svarbu kuriant pasitikėjimu pagrįstus santykius. Neplanuoti susitikimai gali sugriauti pasiektą pažangą.

Kodėl yra svarbūs terapiniai santykiai?

Terapiniai santykiai, kurie užsimezga tarp vaiko ir žaidimų terapijos specialisto, yra labai svarbūs. Vaikas turi jaustis saugus ir suprastas. Pasitikėjimą kelianti aplinka padeda vaikui išreikšti savo mintis bei jausmus ir nukreipti terapiją tinkama linkme. Taip pat vaikams svarbu žinoti, kad ir jų tėvai dalyvauja terapijos procese.

Kaip tėvai gali padėti?

Terapijos procese tėvų parama vaikams yra labai reikšminga. Svarbus tėvų nuoseklumas ir vaiko skatinimas reguliariai lankyti terapijos seansus. Be to, svarbu nugalėti norą klausinėti vaiką, ką jis veikė seanso metu, nes tai verčia vaiką aiškinti tai, ką jam pačiam galbūt sunku suprasti. Paprastai tėvams rūpi išsiaiškinti, ar vaikas „buvo geras“. Terapijoje nėra tokio dalyko, kaip buvimas „geru“ ar „blogu“ – vaikas turi jaustis laisvas ir galintis nevaržomai išreikšti „blogus“ jausmus. Tėvai jokių būdu neturi primygtinai reikalauti, kad vaikai pasakytų tam tikrus dalykus – terapijos seansas yra jų laikas bei vieta, ir jie turi jausti galimybę laisvai išreikšti save.

Užuot tai darę, tėvai savo nuogaštavimus atskiro susitikimo metu turi išsakyti žaidimų terapijos specialistui. Dažnai nutinka taip, kad, pradėjus taikyti terapiją, vaiko elgesys pablogėja. Vaikui nerimą keliančių dalykų išsakymas terapeutui visada garantuoja terapijos pažangą. Terapijos proceso metu tėvai turi nesivaržydami bet ko klausti terapeuto.

Žaidimo metu vaikas gali išsipurvinti, todėl pravartu jį aprenkti prastesniais rūbais, kad nereikėtų dėl to rūpintis.

Konfidencialumas

Konfidencialumas yra esminis žaidimų terapijos dalykas. Terapeutas privalo išlaikyti privatumą; šią taisyklę jis gali pažeisti tik tuomet, kai tai, jo nuomone, padės vaiką apsaugoti nuo žalingo poveikio. Be konfidencialumo išlaikymo vaikas negalės pasitikėti terapeutu ir žaidimų terapija nebus efektyvi arba visai negalės vykti. Konfidencialumo taisyklės laikymasis gali būti sunkus ir varžantis, bet jis būtinas žaidimų terapijoje.

Surinkta informacija apie vaiką ir jo šeimą paprastai yra konfidenciali. Terapeutas informacija su kolegomis ar kitais specialistais gali pasidalinti tik siekdamas padėti vaikui ir tik gavęs tėvų sutikimą. Žaidimų terapijos specialistas informacija su kitais profesionalais turi pasidalinti tuo atveju, jei vaikui yra padaryta žala, vaikas žaloja kitus ar save. Vaiko terapeutas reguliariai susitinka su vaiko tėvais aptarti terapijos seansų pažangos, o vaiko elgesio pokyčius tėvai pastebi namuose. Tačiau terapeutas neatskleidžia specifinių vaiko žaidimo detalių. Tai svarbu siekiant išlaikyti vaiko pasitikėjimą ir saugumo jausmą bendraujant su terapeutu.

Esminiai žaidimų terapijos principai

Žaidimų terapija yra viena iš viso paveikslo dalių. Tai yra svarbi, tačiau viena didelio proceso dalis. Yra daug kitų sričių ir žmonių, su kuriais terapeutas arba jo kolegos turi palaikyti ryšius. Kadangi darbas vyksta su vaiku, yra svarbu, kad kas nors užmegztų santykius su žmonėmis iš vaiko aplinkos. Net ir labai profesionaliai vykdoma terapija gali neduoti rezultatų vien dėl to, kad buvo mažai bendrauta su vaiko mokytojais.

Vaikų amžius

Žaidimų terapijos metodai lengvai gali būti pritaikomi tiek suaugusiems, tiek jų vaikams. Žaidimų terapijos metodai yra adaptuojami skirtingoms amžiaus grupėms, bet yra tam tikri apribojimai naudojantis gydymo proceso žaidybiniais ir kūrybiniais impulsais. Iki šiol manyta, kad jauniausi vaikai, kuriems terapija gali duoti naudos, yra 3 metų. Tačiau terapijos srities naujovės bei paskutiniai vaikų mokymosi ir mąstymo ypatumų tyrimai siūlo kitą išvadą: visame pasaulyje laikomasi nuomonės, kad vaikai nuo 5 iki 12 metų yra pagrindiniai žaidimų terapijos klientai. Tačiau žaidimo priemonių pritaikymas ir žaidimų terapijos proceso veiklos terapijos elementų panaudojimas leidžia žaidimų terapiją taikyti ir paaugliams iki 16 metų.

Dogmų vengimas

Nepamirškite, kad visas psichikos sveikatos mokslas yra gana jaunas. Jis atsirado vos prieš šimtmetį, o vaikų terapija tuo labiau yra tokia nauja sritis, kad būtų neatleistina laikytis dogmatinių įsitikinimų, neva egzistuoja „vienas nuostabus ir puikiai veikiantis modelis“. Yra daugybė darbo su vaikais teorijų ir filosofijų, bet sąlyginai mažai faktų. Modeliai yra paremti teorijomis. Deja, kai pasirodo, kad teorija yra klaidinga, psichikos sveikatos specialistui kartais lieka tik modeliai. Kritinis mąstymas terapeutui yra gyvybiškai svarbus.

Direktyvus požiūris prieš nedirektyvų

Žaidimų terapijos srityje nuolat vyksta debatai, kuris požiūris yra geresnis – nedirektyvus ar direktyvus. Yra du ginčijami dalykai. Pirma, nėra vieno pripažinto tikslaus būdo, kaip pradėti dirbti su vaiku. Nepaisant kai kurių teoretikų dogmatinių šios srities požiūrių, darbui su vaikais tinka daugelis būdų. Antra, labai abejotina, ar iš viso yra toks dalykas, kaip nedirektyvi terapija. Terminas „nedirektyvus“ yra vartojamas netinkamai. Terapeutas turi būti visiškai nedirektyvus terapijos procese, dažnai gana direktyvus seanso metu naudojamų metodų atžvilgiu, kiek įmanoma nedirektyvus interpretuodamas seanso metu atsirandančius rezultatus, gana direktyvus vaiko saugumo ir vaiko interesų klausimais. Terapeutai, kurie vadina save nedirektyviais ar į klientą orientuotais, dažnai tokie yra tik seanso metu. Jie staiga tampa labai direktyvūs, kai ima interpretuoti, analizuoti kliento vidinį pasaulį ir reflektuoti jį.

Žaidimų terapija mokykloje yra trumpalaikė, todėl, kai tik vaikas pripranta prie naujų sąlygų, rekomenduojama taikyti direktyvinį modelį. Nedirektyvinis žaidimų terapijos modelis taikytinas vaikams, kurie priešinasi ar turi elgesio sutrikimų. Direktyvinio ir nedirektyvinio modelių derinimas leidžia laisvai pradėti užsiėmimą ir, atėjus laikui grįžti į klasę, užbaigti jį struktūruotai.

Į klientą orientuotas požiūris

Carl Rogers šį požiūrį pritaikė suaugusiųjų terapijai. 1946 m. jis įdiegė į klientą orientuotą požiūrį į terapiją (vėliau pavadintą „Į asmenį nukreipta terapija“) (Rogers, 1959); Virginia Axline (1964) pritaikė į klientą orientuotą požiūrį vaikų žaidimų terapijos metodikai. Į klientą orientuota žaidimų terapija siekia subalansuoti pusiausvyrą tarp vaiko ir jo aplinkos, taip nulemiant savaiminio pagerėjimo procesą.

V. Axline suformuluotos pagrindinės taisyklės

Šiuolaikinės žaidimų terapijos praktika daugeliu atveju yra paremta Virginios Axline darbais, todėl pravartu išvardinti jos nustatytas esmines taisykles.

Terapeutas privalo:

1. Užmegzti šiltus ir draugiškus santykius su vaiku.
2. Priimti vaiką tokį, koks jis yra.
3. Sukurti tokią nevaržančią tarpusavio santykių atmosferą, kurioje vaikas visiškai laisvai galėtų išreikšti savo jausmus.
4. Atpažinti vaiko reiškiamus jausmus ir reflektuoti juos tokiu būdu, kuris padėtų vaikui suprasti savo elgesį.
5. Gerbti vaiko gebėjimą spręsti savo problemas ir suteikti jam galimybę tai padaryti. Vaikas prisiima atsakomybę daryti sprendimus ir koreguoti savo elgesį.
6. Jokiais būdais nebandyti vadovauti vaiko veiksams ar pokalbiams. Vaikas nurodo kryptį, kuria seka terapeutas.
7. Neskubinti terapijos. Pats terapeutas turi suvokti, kad tai laipsniškas procesas.
8. Nustatyti tuos apribojimus, kurie yra būtini norint priartinti terapiją prie realaus pasaulio ir padėti vaikui suprasti savo atsakomybę tarpusavio santykiuose.

Ribos

Bixler (1949) parašė straipsnį „Ribos yra terapija“, davusį pradžia judėjimui, kuris ribų nustatymą ir jų laikymąsi akcentavo kaip svarbų pokytį terapijos seansuose. Terapeutas nustato tam tikras ribas, pavyzdžiui: vaikui nėra leidžiama:

1. **gadinti žaidimo priemonių ir žaidimų kambario inventoriaus;**
2. **fiziškai užsipulti terapeutą;**
3. **nesilaikyti seansui skirto laiko apribojimų;**
4. **išnešti žaislus iš žaidimų kambario;**
5. **išmesti žaislus ar kitas žaidimų kambario priemones.**

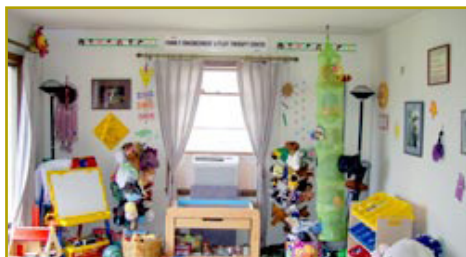
Ginott (1959, 1961) manė, kad terapeutas, tinkamai nustatydamas ribas, gali padėti vaikui susigražinti jausmą, kad suaugusieji jį globoja ir saugo. Šiandien mes žinome, kad ribų nustatymas ir laikymasis yra svarbus tiek vaiko auklėjimui šeimoje, tiek terapijoje. Ribų nežinantis vaikas laikomas blogo elgesio vaiku. Nejaučiant ribų, nėra ir saugumo pasaulyje jausmo. Ribų nežinantys vaikai negali pasitikėti taip pat besielgiančiais suaugusiais. Mes privalome riboti vaikus. Ir tai visiškai nesiejama su griežtumu ar nelankstumu. Ribos turi būti nubrėžiamos dėl nuoširdaus susirūpinimo, o ne dėl troškimo valdyti vaiką. Vaikui turi būti nustatyta kiek įmanoma mažiau ribų, bet būtent tiek, kiek būtina. Išbandant ribas svarbu jokiomis aplinkybėmis nenaudoti fizinės prievartos. Fizinės bausmės tik parodo, kad tam tikru laiku vaikui nebuvo nustatytos tinkamos ribos ir jų laikomasi. Tokiu būdu augančiam vaikui duodama aiškiai suprasti, kad fizinė prievarta yra leistina ir į mušimą tėvai žiūri palankiai.

Žaidimų terapijos priemonės

Įvairios technikos ir metodai sudaro žaidimų terapijos specialisto ar terapinį žaidimą praktikuojančio terapeuto priemonių rinkinį. Kuo daugiau įgūdžių ar priemonių turi specialistas, tuo jis geriau gali prisitaikyti prie naujų situacijų, sunkumų ar problemų ir sekti ta kryptimi, kurią seansų metu nurodo vaikas. Nėra jokios naudos teoriškai žinoti priemonės panaudojimo galimybių, jei jos praktiškai neišbandytos saugioje aplinkoje. Žaidimų terapijos priemonių rinkinio pagrindas taip pat yra ir kompetencijos, kurią profesionalas gali pademonstruoti dirbdamas su vaikais, pagrindas.

Pagrindiniai žaidimų terapijos objektai ir reikmenys

Žaidimų kambarys

Kūrybinės dekoracijos

Smėlio dėžė arba padėklas su smėliu

Muzika

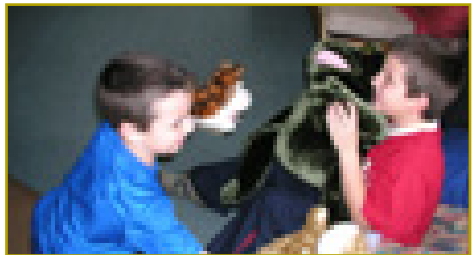
Šokis ir judesys

Teatras

Lėlės

Kaukės

Molis arba plastilinas

Kieti žaislai

**Stalo žaidimai,
palengvinantys grupės
veiklą ir galintys sudominti
vyresnius moksleivius**

Ir daug kitų žaislų bei žaidimų, kurie yra labai naudingi tam tikromis aplinkybėmis

ŽAIDIMŲ TERAPIJOS TAIKYMAS MOKYKLOSE

Žaidimų terapijos taikymo mokyklose ypatumai

Žaidimų terapiją mokykloje nuo žaidimų terapijos kitoje aplinkoje skiria tik laikas, kurį konsultantas gali skirti kiekvienam vaikui. Optimali žaidimų terapijos seanso trukmė klinikinėje aplinkoje yra 45–50 min., tačiau ir 30 min. trukmės seanso mokykloje metu pakanka laiko užmegzti terapinį ryšį su vaiku.

Mokyklos tikslas visų pirma yra švietimas, bet vaikų konsultantas turi išlikti gydytojas ir atsiriboti nuo švietimo uždavinių. Mokyklos dažnai bando susitvarkyti su vaikais, turinčiais emocinių ir elgesio sunkumų, ir mokytojai gali būti pirmieji, moksleivių elgesyje pastebėję nerimą keliančių dalykų. Žaidimų terapija ne tik padeda vaikams atsigauti po sudėtingų išgyvenimų, bet ir pagerina vaikų imlumą mokslui, — tokiu būdu yra geriau tenkinami vaikų švietimo poreikiai.

Vaikams žaidimų terapija paprastai patinka — daugeliui vaikų tai ypatingas ir unikalus patyrimas. Susidūrę su agresyviais ar sunkiais vaikais, mokyklos darbuotojai gali pamanyti, kad žaidimų terapija yra atlygis už blogą elgesį. Tačiau vaikai turi jaustis saugūs žinodami, kad kiekvieną savaitę jie turi savo erdvę, kurioje jie būna nepaisant jų elgesio. Iš tikrųjų labai svarbu, kad agresyvūs ar sunkiai suvaldomi vaikai lankytų žaidimų terapijos užsiėmimus — terapeutas galėtų padėti jiems suprasti ir valdyti savo mintis bei jausmus.

Žaidimų terapija mokykloje taip pat gali:

- padėti vaikams užmegzti geresnius santykius su mokytojais ir bendraamžiais;
- sumažinti emocijas, elgesio ar socialines mokymosi kliūtis;
- pagerinti adaptaciją klasėje;
- sustiprinti bendravimo įgūdžius ir emocinį raštingumą;
- atsiliepti rizikos grupės vaikų poreikiams;
- paremti mokyklos personalą ir jam patarti.

Žaidimų terapija mokykloje labai tinkama dėl šių priežasčių:

1. Tai pažįstama ir saugi aplinka tiek vaikams, tiek jų tėvams/globėjams.
2. Mokykla prieinama visiems vaikams.
3. Ji užtikrina pastovumą ir patikimumą.
4. Mokytojai dažnai iš kito taško žvelgia į jų globojamus vaikus ir gali daug anksčiau pastebėti kylančius sunkumus.
5. Mokytojai glaudžiai bendrauja su jų globojamais vaikais, todėl gali padėti koreguoti jų vystymąsi, mokymąsi ir elgesį.

Prieš pradėdamos taikyti žaidimų terapiją, mokyklos turi pasirūpinti šiais dalykais:

- 1) tam tikslui skirti atskirą kambarį, laisvą tuo pačiu metu kiekvieną savaitę;
- 2) reguliariai organizuoti su terapija tiesiogiai susijusio mokymo personalo susitikimus, kurių metu būtų aptariami einamieji klausimai, galimi žaidimų terapijos atvejai ir kitos problemos;

- 3) užtikrinti nuolatinę sąveiką tarp žaidimų terapijos specialisto, specialiųjų poreikių konsultanto ir už elgesį atsakingo mokytojo ar kito mokymo personalo nario, siekiančio aptarti vaiko teisių klausimus, kontaktus su tėvais/globėjais, mokymo personalo paramą ir kt.;
- 4) suprasti žaidimų terapijos taisykles ir būtinas sąlygas.

Mokyklos personalą yra būtina supažindinti su penkiais esminiais žaidimų terapijos principais:

1. *Konfidencialumas.* Žaidimų terapija turi būti konfidenciali, kad leistų vaikui jaustis saugiam ir išreikšti bei išanalizuoti sudėtingus ir skausmingus išgyvenimus.
2. *Nuoseklumas.* Žaidimų terapijos seansai vyksta kiekvieną savaitę tuo pačiu laiku toje pačioje vietoje. Svarbu, kad nebūtų jokių nukrypimų nuo susitikimų grafiko, netgi jei vaikas yra agresyvus ar sunkaus elgesio.
3. *Įsipareigojimas.* Žaidimų terapijos specialistas, mokyklos personalas ir tėvai/globėjai yra įsipareigoję padėti vaikui. Tam reikia kantrybės, tikėjimo ir atsidavimo žaidimų terapijos procesui.
4. *Sutikimas.* Prieš žaidimų terapijos pradžią tėvai/globėjai (ar kitas teisiškai už vaiką atsakingas asmuo) turi duoti raštišką sutikimą. Žodinį sutikimą turi duoti ir vaikas.
5. *Vaiko teisių apsauga.* Žaidimų terapijos specialistas turi griežtai laikytis mokyklos ir vietos valdžios nustatytų vaiko teisių apsaugos procedūrų.

Žaidimų terapijos taikymo mokykloje tvarka

Paprastai žaidimų terapija vyksta tam tikra nustatyta tvarka:

1. Nukreipimas;
2. Nukreipimo aptarimas;
3. Konsultacija su tėvais/globėjais;
4. Vaiko būklės įvertinimas;
5. Žaidimų terapijos seansai pagal tvarkaraštį;
6. Reguliarūs apžvalginiai užsiėmimai su vaiku;
7. Reguliarūs apžvalginiai užsiėmimai su tėvais/globėjais;
8. Reguliarūs apžvalginiai užsiėmimai su mokyklos darbuotojais;
9. Užbaigimas;
10. Aptarimas su mokyklos darbuotojais.

Dažnai mokyklos darbuotojai žaidimų terapijai siunčia tuos vaikus, kuriems labiausiai reikia pagalbos. Tačiau žaidimų terapijos specialistas, prieš taikydamas terapiją konkrečiam vaikui, turi atsižvelgti į daugelį faktorių. Kol nepriims vaiko terapeutas paprastai tiesiogiai nepasako, o tik nurodo, kad dabar nėra tinkamas laikas žaidimų terapijai, ar kad vaikui reikia kitokio gydymo.

Žaidimų terapijos specialistui svarbu, kad į terapijos procesą įsitrauktų mokytojai ir tėvai/globėjai. Terapeutas organizuoja reguliarius susitikimus su mokyklos darbuotojais ir tėvais/globėjais, kuriuose aptaria žaidimų terapijos procesą ir patikrina su vaiku susijusias aplinkybes. Taip pat svarbu pažymėti, kad žaidimo terapijos užbaigimas yra kritinis momentas. Užbaigimas trunka kelis seansus — skubotas ar neplanuotas užbaigimas vaikui yra žalingas.

Žaidimų kambario įrengimas

Tinkamiausia žaidimų kambariui yra 15–20 m² ploto patalpa, skirta tik žaidimų terapijos seansams. Tačiau tradiciškai žaidimų kambarys – tai atskira mokyklos patalpa. Jei nėra galimybių, tai vaikų saviraiškai visiškai įrengtas žaidimų kambarys nėra būtinas. Iš pradžių žaidimų terapijos užsiėmimai gali vykti darbo kambario ar klasės kampe, slaugytojo (–os) kabinete, bibliotekoje ar pan., kur kiekvienam užsiėmimui terapeutas atsineša krepšį ar dėžę su žaislais ir kitomis priemonėmis. Pastačius širmas galima sukurti pakankamai saugią bendravimo su vaiku erdvę.

Planuojant žaidimų terapijos seansą, svarbiausia yra rūpestingai parinkti žaislus ir priemones. Mobiliame žaidimų terapijos priemonių rinkinyje turi būti būtiniausi vaikams žaisti skirti žaislai ir objektai. Vėliau nuolatiniame žaidimų kambaryje galima surinkti pilną žaislų ir priemonių komplektą, iš kurio terapeutas, eidamas iš vienos patalpos ar mokyklos į kitą, išsirinks būtiniausius.

Rekomenduojamos žaidimų kambario priemonės

Lėlių namas su baldais	Kartoniniai kiaušinių dėklai	Autobusas
Lanksčios lėlės – šeimos personažai	Kempinė, rankšluostis	Darbastalis, pušinis rąstas, plaktukas ir vinys
Bevardė lėlė	Šepetys, semtuvėlis	Ksilofonas
Lėlės	Muilas, šepetėlis, šukos	Būgnas
Lėlių lova, rūbai	Spalvoti ir paprasti pieštukai, popierius	Kareivėliai ir kariuomenės įranga
Žindukas	Permatoma lipnioji juostelė	Gaisrininko šalmas, kitokios kepurės
Žindymo buteliukas (plastikinis)	Kartonas	Smėlio dėžė (padėklas), didelis šaukštas, kastuvėlis, sietelis, kibirėlis
Rankinė ir papuošalai	Žaislinis laikrodis	Laukiniai ir naminiai gyvūnai
Lenta, trintukas	Kaladėlės (skirtingo dydžio ir formos)	Guminė gyvatė, aligatorius
Spalvota kreida	Dažai, molbertas, laikraštis, popierius, teptukai	Daužoma figūra
Šaldytuvai (medinis)	Plastilinas arba molis	Prilimpantis smiginis
Viryklė (medinė)	Skudurėliai ar seni rankšluosčiai	Guminis peilis
Indai (plastikiniai)	Zoro tipo kaukė	Antrankiai
Keptuvė, stalo įrankiai	Butelių plovimo šepetys	Strėlyčių šautuvas
Indų plautuvė	Mašina, į kurią galima atsisėsti	Žaislinis automatas
Plastikiniai maisto produktai	Sunkvežimis, automobilis, lėktuvas, traktorius, laivas	Kamuoliai (dideli ir maži)
Medicinos rinkinys	Skardiniai žaislai	Du telefonai
Rankų lėlės (gydytojas, seselė, policininkas, mama, tėvas, sesuo, brolis, kūdikis, aligatorius, vilkas)	Drėgnos servetėlės	Neaštrios žirklys
	Žaisliniai pinigai ir kasos aparatas	

Daugelį šių žaislų ir priemonių galima nebrangiai įsigyti per sendaikčių išpardavimus ar gauti dovanai iš tėvų, kurių vaikai paaugo ir nebežaidžia su tais žaislais. Žaislai komplektuojami tik po to, kai konsultantas tėvų ir mokytojų susirinkime paaiškina žaidimų terapijos programą. Reikia vengti atsitiktinių žaislų, nes prisikaups daug tokių, kurie nėra tinkami žaidimų terapijai.

Jei yra vietos, visada pravartu turėti žaislų rinkinį vyresniems vaikams, atsižvelgus į jų amžių, kultūrą ir vietines tradicijas, pvz.:

šachmatai, žaidimai „Thinking, Feeling, and Doing“, „Family Happenings“, „Communication Skill Builders“, „Tattletale Trivia“, „Touche“, „Girlltalk“, terapiniams tikslams pritaikyti komerciniai žaidimai, žaidimai „Topple“, „Battleship“, „Stay Alive“, „Hangman“, „Jenga“ ir daugelis kitų.

Vadovavimas žaidimų terapijos eigai mokykloje

Čia išvardinti žaidimų terapijos įgyvendinimo mokykloje etapai:

ŽINGSNIS	EIGA	PASTABOS
1.	Žaidimų terapija mokykloje turi pilną administracijos palaikymą	
2.	Mokyklos personalas informuotas, kad žaidimų terapija bus ugdymo programos dalis	
3.	Yra parengtas žaidimų kambarys (arba žaidimų terapijos priemonių rinkinys)	
4.	Kruopščiai atrinkti žaislai	
5.	Sudarytas pastovus reguliarių susitikimų su vaikais grafikas	
6.	Susitikimas su vaiku, kuriuo siekiama įvertinti, kas tiktų vaikui	
7.	Informuoti tėvus (pakviesti tėvus stebėti susitikimą per dvipusį veidrodį, jei yra tam sąlygų)	
8.	Išlaikyti seanso konfidencialumą, gerbti vaiko privatumą	
9.	Dirbant bendradarbiauti su mokyklos personalu	
10.	Klasėje skirti daugiau darbų (praplėsti mokyklos programą)	
11.	Nukreipti vaiką pas kitus profesionalus	
12.	Fotografuoti vaikų darbelius ar piešinius smėlyje	
13.	Susipažinti su naujais mokiniais ir išsiaiškinti jų poreikius	
14.	Leisti mokiniais susipažinti su konsultantu	

